

Siketek és nagyothallók televízió műsorok jeltolmácsolásával és feliratozásával kapcsolatos preferenciája és médiafogyasztási szokásai

Kutatási jelentés
az első, kvalitatív szakasról

SZMM Fogyatékosügyei és Rehabilitációs Főosztály részére

2007. június

Vezetői összefoglaló

A Budapesti Corvinus Egyetem Marketingkutatás és Fogyasztói Magatartás Tanszéke az SZMM Fogyatékoságügyi és Rehabilitációs Főosztály részére 2007. áprilistól-decemberig kutatást végez siketek és nagyothallók körében. A kutatás célja a siketek és nagyothallók tévéműsorok feliratozásával és jeltolmácsolásával kapcsolatos preferenciájának feltárása, és a médiafogyasztási szokások megismerése. A kutatás első, feltáró szakasza 2007. májusában lezárult. Négy fókuszcsoporthoz megkérdezés történt, kettő a fiatalabb, kettő az idősebb korosztály körében. Minél homogénebb csoportok létrehozása érdekében, külön csoportba kerültek a siketek és nagyothallók. Jelen kutatási beszámoló a fókuszcsoporthoz interjúk eredményeit foglalja össze, melyet a kutatás következő, kvantitatív szakaszához szükséges kérdőív elkészítéséhez is felhasználtunk.

A fókuszcsoporthoz résztvevő siketek és nagyothallók körében a leggyakrabban nézett műsor a híradó, sokan szeretik a természetfilmeket, az állatos műsorokat és a sorozatokat. Kedvenc csatornáik között a legtöbben a TV2-t és az RTL klubot sorolták fel, az idősebbek főképp este és hétvégén tévéznek, a fiatalok délután is.

A megkérdezettek közül mindenkinek volt teletextes televíziója és használják is ezt a funkciót. Idegen nyelvű csatornákat is szoktak nézni, főképp olyanokat, melyek sportot vagy természetfilmeket sugároznak.

Azok, akik jártak külföldön, említették, hogy ott jobb minőségűnek érezték a feliratot és a jeltolmácsolást is.

A nagyothallók rádióhallgatási szokása a halláskárosodás mértékétől függ, akik hallgatják, általában nyugtatónak találják a zenehallgatást.

Napilapok közül a Metro és a Blikk a leggyakrabban olvasott lap, általában napi 1-2 órát töltenek a megkérdezettek újságolvasással, főképp utazás közben olvasnak. Szívesen vennék, ha lenne számukra speciális nyelvezettel készített napilap.

A SINOSZ újságját az idősek kedvelik, jónak tartják, a fiatalabb nagyothalló csoport nem ismerte. A már dolgozó siket fiatalok pedig úgy vélik, hogy inkább az idősebbeknek van szüksége a lapra.

Az internetet eltérő intenzitással ugyan, de mindkét korosztály használja, a videotelefon funkciót legtöbben kedvelik, bár lassúnak tartják.

A kutatásban résztvevő siketek mindannyian ismerték a jelnyelvet. A nagyothallók között valamennyire mindenki érti a jelnyelvet, azonban ritkán vagy egyáltalán nem alkalmazzák.

Mind az idősebb mind a fiatalabb nagyothalló csoportokban megfigyelhető volt egyfajta idegenkedés a jelnyelvvvel szemben.

A jeltolmácsolás minőségével a televízióban a megkérdezettek nem voltak elégedettek. A leggyakrabban említett problémák, a kép aránytalanul kicsi mérete, a rossz láthatóság, rossz megvilágítás.

A feliratozást a megkérdezettek alapvetően megfelelőnek találták. Kritikaként hangzott el, hogy a felirat mögé fekete csík kellene, hogy bármilyen háttér esetén jobban látható legyen a szöveg. Az idősebb csoportban többen túl gyorsnak találták a feliratozást.

A résztvevők fontosnak tartották elmondani, hogy jelentős különbség van a siketek csoportján belül képzettség, intelligencia tekintetében, és ennek függvényében nagyon eltérhetnek a jeltolmácsolással, feliratozással kapcsolatos vélemények, igények is.

Általánosságban elmondható, hogy amennyiben idejük, munkájuk engedi, a megkérdezettek szívesen megnéznék minden feliratozott műsort, attól függetlenül, hogy beletartozik-e a közvetlen érdeklődési körükbe.

*Arra a kérdésre, hogy egy számukra ideális minőségű jeltolmácsolást vagy egy megfelelő tempójú, méretű feliratot választanak, minden csoport egyhangúan a **feliratot** választotta.*

A feliratozásról, jeltolmácsolásról a fiatalok elsősorban az interneten szereznek információt, ezen kívül a tévécsatornák vagy a SINOSZ honlapjáról. Az idősebbek a teletextről, újságból értesülnek. Szívesen vennék, ha valamilyen hetilapban szerepelne, hogy melyik műsort jeltolmácsolják, mivel gyakran csak véletlenül veszik észre.

Mindannyian egyetértettek abban, hogy szeretnének egy külön számukra készített jelelt és feliratozott 8-10 perces híradót.

Mind a fiatalabb, mind az idősebb csoportnál felmerült, hogy a kábeltévéért miért kell ugyanannyit fizetni a siketeknek, mint a hallóknak, hiszen nincs feliratozva a műsor, és sok zenei csatornára a siketeknek nincs szüksége.

Összességében elmondható, hogy elsősorban a feliratozott műsorok kínálatát kellene bővíteni, javítani a feliratozás minőségét, a minél szélesebb körű igények kielégítése érdekében.

A kutatás célja

A Budapesti Corvinus Egyetem Marketingkutatás és Fogyasztói Magatartás Tanszéke az SZMM Fogyatékosügyei és Rehabilitációs Főosztály részére 2007. áprilistól-decemberig kutatást végez siketek és nagyothallók körében. A kutatás célja a siketek és nagyothallók tévéműsorok feliratozásával és jeltolmácsolásával kapcsolatos preferenciájának feltárása, és a médiafogyasztási szokások megismerése.

A kutatás fő kérdéskörei a következők:

A siketek és nagyothallók

- milyen arányban rendelkeznek teletextes televíziókészülékkel
- milyen arányban beszélnek a jelnyelvet és/vagy képesek a feliratot megérteni
- honnan értesülnek a tv műsorok feliratozásáról, jeltolmácsolásáról
- médiafogyasztásának jellemzői (televízió, rádió, nyomtatott sajtó, internet – média /csatorna, műsor, napszak, időtartam)
- a feliratozást vagy a jeltolmácsot preferálják, általános vagy műsorfüggő a preferencia, a preferencia oka
- a nap mely időszakában, mely csatornán, milyen műsorokat néznének szívesen feliratozva vagy jeltolmácsolva
- elégedettségük és véleményük a jelenlegi feliratozással, jeltolmácsolással kapcsolatban
- demográfiai jellemzők

A kvalitatív kutatás módszertana

A kutatást két szakaszra bontottuk. A kutatás első, kvalitatív szakasza 2007. májusában lezárult, jelen kutatási beszámoló ennek az eredményeit foglalja össze. A kvalitatív kutatás lényege a feltárás volt, annak megismerése, hogy a megkérdezett siketek és nagyothallók mit gondolnak az adott témáról, hogyan vélekednek bizonyos kérdésekről, milyen rejtett attitűdöket, asszociációkat, vélemény típusokat fedezhetünk fel a vizsgált témaköröket illetően. Az itt nyert információkat használjuk fel a kutatás következő részéhez szükséges kérdőív elkészítéséhez.

A kutatásnak ebben a szakaszában négy fókuszcsoporthoz történt megkérdezés, kettő a fiatalabb, kettő az idősebb korosztály körében. Minél homogénebb csoportok létrehozása érdekében külön csoportba kerültek a siketek és nagyothallók.

A csoportok felépítése:

Fiatal siket	Idős siket
Fiatal nagyothalló	Idős nagyothalló

A fókuszcsoportos interjúk a Budapesti Corvinus Egyetemen kerültek megrendezésre, a moderátor három csoport esetében Dr. Hofmeister-Tóth Ágnes dékán, egy csoportnál (fiatal nagyothallók) Neumann-Bódi Edit Ph.D. hallgató volt. Egy csoport (fiatal nagyothallók) kivételével jeltolmács is jelen volt a beszélgetéseknél, melyről minden esetben videofelvétel készült.

A minta jellemzői

Az idősebb csoportok résztvevői többségében nyugdíjasok, vagy rokkant nyugdíjasok voltak, a fiatal korosztályt pedig fiatal felnőttek és középiskolások képviselték.

<i>1.</i>	<i>Siket-idős</i>	<i>2.</i>	<i>Siket- fiatal</i>
G. nő	Rokkantnyugdíjas, két gyermeke van	J. nő	23 éves, budapesti, kiadványszerkesztő
G. nő	Nyugdíjas, nyugdíjasklub vezetője, egy gyermeke van	Zs. nő	(30 év alatti) budapesti, képzési ügyintéző
J. nő	Nyugdíjas, nagyon szeret olvasni	R. ffi	21 éves, főiskolás, szülei, nagyszülei siketek
I. ffi	Nyugdíjas, egy gyermeke van	Sz. ffi	(30-35 év közötti) informatikus, jelnyelvi oktató, két halló gyermeke van
M. nő	Nyugdíjas	Á. ffi	19, középiskolás
M. ffi	75 éves, nyugdíjas	G. ffi	30 év körüli, jogász

<i>1.</i>	<i>Nagyothalló- idős</i>	<i>2.</i>	<i>Nagyothalló-fiatal</i>
K. nő	(50 év feletti) két nagykorú gyermek, SINOSZ-ban dolgozik	T. ffi	15 éves, másodikos középiskolás, hobbi a sport
Á. Nő	(50 év feletti) Születése óta hallássérült, nagymama	A. ffi	Szakközépiskolás, hobbi buli, internet
P. ffi	Ügyintéző	N. nő	Középiskolás, hobbi a csavargás
Zs. Nő	Veleszületett hallássérült, titkár, rendezvényszervező, két gyermeke van, három unokája	A. nő	Középiskolás, egy lánytestvére van
L. ffi	Nyugdíjas, veleszületett hallássérült, fogtechnikus		
K. nő	Fiát képviseli, aki hallássérült		

A KVALITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

A. Általános médiafogyasztási szokások

1) TV nézési szokások

A megkérdezettek által leggyakrabban említett műsor a **híradó**, ezt szívesen nézik a fiatalok és az idősek is, emellett szinte mindenki kiemelte, hogy szereti a **természetfilmeket** és az **állatos műsorokat**. Népszerűek még a **sorozatok** (pl. Született feleségek, Hősök, fiatalok közt felmerült a Barátok közt, a Vészhelyzet, a Lost, és a Csacska angyal is), a vígjátékok, a sportműsorok, az utazós műsorok, a vetélkedők (Egy a 100 ellen, Legyen Ön is milliomos, Rettegés foka), és a dokumentumfilmek.

Sokan kijelentették, hogy nem szeretik az agresszív, háborús filmeket. Az idősebbek a régi filmeket is nagyon szeretik, a horror és akciófilmek a fiatal fiúk körében kedveltek.

Voltak, akik már ennél a témánál, a beszélgetés elején megjegyezték, hogy mivel nincsenek feliratok, nem nagyon néznek tévét vagy a feliratos műsorokat csak azért nézik, mert azok legalább feliratozva vannak.

„Ha feliratos, nézem, ha nem, akkor nem”.

„Kevés tévét nézek, inkább olvasok, mert nagyon kevés műsor van feliratozva”.

„Ritka a feliratozás, ezért nem is kötődöm a televízióhoz”

„Kedvenc műsorom most a Hősök, de csak azért, mert feliratos. Ha nem lenne az, nem érdekelne”

„Gyanítom, ha lenne felirat, a siket akkor is leülne a tv elé, ha van valami dolga”

Kedvenc csatornáik között leggyakrabban a TV2-t és az RTL klubot sorolták fel, valamint a Viasat3, a Spektrum, a Discovery, az Animal Planet és a sportcsatornák kerültek említésre.

A fiatal nagyothallóknál ezeket a csatornákat még kiegészítik a zenetévék, (VIVA, MTV), és mivel a fiatalabb korosztály meséket, rajzfilmeket is néz, a Minimax és a Cartoon network is.

Az idősebbek főként **hétvégén és este** néznek tévét, kb. **2-3 órát** naponta.

Volt, aki azt mondta, hogy egész nap megy a tv, miközben vasal vagy házimunkát végez.

Ha fáradtak, inkább olvasnak, sokan említették is, hogy este 9-10 körül már elfáradnak.

Vannak, akik a DVD-t preferálják, mivel nincs túl sok feliratos film:

„Talállok magamnak feliratos filmeket a DVD-n keresztül”

A még iskolába járó fiatalok délután is tévézéssel töltik az időt, átlagosan 3-4 órát, hétvégén filmeket néznek, főképp DVD-n, és sokan közülük éjszaka is tévé előtt ülnek.

A dolgozó fiatalok az idősebbekhez hasonlóak, **esténként** tévéznek munka után, esetleg **reggel**, vagy egyáltalán nem néznek televíziót hét közben, csak hétvégén.

Arra a kérdésre, hogy ismernek-e **speciálisan nagyothallók/siketek számára készült műsorokat**, azt válaszolták, hogy inkább átfogó műsorok vannak a fogyatékosoknak, nem kifejezetten hallássérülteknek valók.

„Vannak, nem sűrűn, ritkán”

A Sorstársak című műsort ismerik, valamint a fiatalok említettek egy „interjú” műsort, amit nem sikerült végül beazonosítani cím szerint.

Amikor arra kérdeztünk rá, hogy **szeretnének-e ilyen speciálisan nekik szóló műsorokat**, eltérő válaszokat kaptunk.

„Nagyon kevés van, lenne igény rá”.

„Elég az, amit adnak, pl. Sorstársak, inkább feliratos filmek legyenek”

„Arról jó lenne hallani, hogy hogyan élnek a siketek, nem csak itthon, külföldön is”

Többször felmerült, hogy szeretnének egy napi öt-tíz perces siket-híradót, valamint hallássérültekről szóló műsorokat (lehetőségeikről, kedvezményeikről, információkról stb).

Arról, hogy **mit szeretnének felirattal nézni**, ha lehetne kívánságlistájuk, széles spektrumú válaszokat kaptunk. Felirattal szeretnének több filmet, természetfilmet, régi filmeket, vitaműsorokat, riportokat, történelmi filmeket, művészeti filmeket, sportműsorokat, sorozatokat, aktualitásokat, gazdasági, társadalmi történéseket, népmeséket.

„A fiaim mindig sajnálják, hogy nincs felirat a meséknél, mert mindig együtt nézzük”

„Nem elég a gólt látni, jó lenne tudni hozzá amit a közvetítő mond a játékosokról stb.”

„Szelíd filmeket, kellemes, nyugtató műsorokat, ne gyilkosságot és háborút”

„Olyan filmeket amely hallók számára bemutatja a siketeket. Néha a gyerekek csúfolnak minket”

„Hogy a halló emberek is ismerjék meg, hogy milyenek a siketek, és ne nézzék le őket”

Mindenkinek van **teletextes** televíziója, szinte minden nap belenéznek, elolvassák a belföldi és külföldi híreket, a filmek tartalmait. Néhányan említették a sportot, pletykákat, időjárást.

„A mostani teletext az nagyon jó, de a technikája rossz, nem kényelmes ez a megoldás”

„Bekapcsolom, nem pereg sem előre, sem hátra, hosszadalmas”

Egyik nagyothalló megjegyezte, hogy „a feleségem siket, ő jobban nézi a teletextet”

„A teletexten keresztül főképp az idősebb sorstársakat informáljuk”

A 857. oldalon a SINOSZ programjait, a felhívásokat megnézik, innen tájékozódnak az információkról.

A diák fiatalok csoportjában mindenki tanult **idegen nyelvet**, értenek kicsit németül, angolul.

„BBC Prime műsorain a feliratozást nézem, már lehet magyar nyelvű feliratozást is nézni”

A másik fiatal csoportban is jellemző, hogy **néznek külföldi csatornákat**.

„Tavaly a német focibajnokságon volt feliratozás, mindent leírtak, pl. hogy jajj esik az eső, ilyet szeretnék itthon is”

Német csatornákat többen néznek, az idősek és a fiatalok közül is (PRO7, SAT.1., RTL).

Emellett külföldi csatornák közül kedveltek azok, melyek sportműsorokat, állatos műsorokat, természetfilmeket sugároznak (National Geographic, Spektrum, Discovery, Animal Planet).

A **külföldi jeltolmácsolásnak** általában csak egy részét értik meg a megkérdezettek.

„Nemzetközi területen az a tapasztalatom, hogy nem nagyon értik”

A siket fiatalok csoportjában volt olyan csoporttag, aki szerint érthető.

Lényegesebb **formai különbséget** látnak a magyar és a külföldi feliratozás, jeltolmácsolás között.

„Teljesen más, azért jobb a külföldi, minden be van írva, itthon lemarad a felirat, kihagyja a szót, technikailag le van maradva.”

„Külföldön szóról szóra, itthon nem szó szerint.”

„Itthon idegesen jelelnék, feszülten. Külföldön jobban.”

Azok, akik jártak külföldön vagy több időt töltöttek ott el, kiemelték, hogy ott sokkal jobban működik a feliratozás és jelelés.

„Kanadában mindent feliratoznak.”

„TvE-n, a spanyol csatornán ketté van osztva a képernyő, teljes alakos jelelés van az egyik oldalon és plusz még felirat is van.”

„Horvátországban minden csatorna feliratozva volt.”

„A sógornóm Angliában él, ott mindent feliratoznak.”

„A skandinávoknál van a siketeknek külön csatorna.”

2) Rádióhallgatási szokások (csak a nagyothallók csoportjainál)

A rádióhallgatási szokásokat a nagyothallók csoportjainál kérdeztük meg, eltérő válaszokat kaptunk, annak függvényében, hogy kinek **milyen erős a halláskárosodása**.

„Nem kell, nem értjük a rádiót, nem vagyunk hozzászokva. Felesleges, aki jobban hall, azoknak lehet.”

„Nem is rossz ötlet, ha figyelembe vesszük a szempontokat. Politika ne legyen, más dolgok igen, minket a zene érdekel, a világ, az állatok, a sport.”

Az idősebbek zenét, irodalmi műsorokat hallgatnak, mert nyugtatja őket, főképp a Sláger rádiót és a Danubiust hallgatják.

„Egész nap szól otthon, autóban.”

A fiatalok közül többen említették, hogy olyan fokú a halláskárosodásuk, hogy nem értik a rádiót, „fülhallgatóval ugyan halljuk, de az nem egészséges a fülnek”.

Náluk a Roxy, a Sláger, a Danubius, a Rádió 1 és a Juventus került felsorolásra, csak zenét hallgatnak, politikát nem, azt elkapcsolják.

„Magyar rádiót nem”

Volt, aki interneten szokott rádiót hallgatni.

Az átlagos rádióhallgatási idő ennél a korosztálynál a napi 3- 4 óra volt.

3) Újságolvasási szokások

Napilapok közül a **Metro**, (valaki említette a Busz-t is) és a „**Blikk újság**” a leggyakrabban olvasott a megkérdezettek között. Néhányan a MaiLap-ot is említették.

A Metro „sok hírt közöl röviden, tehát megadja az alapot az embereknek”.

A Blikk „könnyű, értem a szavakat, van, amit nem értek, pl. könyvek” „Ami színes, ahol képek vannak, és úgy tudom, miről van szó”

A Blikket és a Metro-t a **fiatalok** is említették, közöttük felmerült még a Nemzeti Sport rendszeres olvasása is. A lányoknál pedig a tiniújságok is felsorolásra kerültek, pl. Bravó, Popcorn, Százszorszép.

Az **idősebbek** említették még a Magyar Nemzetet, a Magyar Hírlapot és a Népszabadságot. „A Népszabadság sokmindenről tájékoztat, elemzések, jobban boncolgat”

Hetilapok közül főképp női magazinokat soroltak fel a megkérdezettek.

Leggyakrabban a **Nők Lapját** jelölték meg kedvenc újságként, mert „sokrétű, mindenféle információ, tanácsok megtalálhatók benne”.

Emellett elhangzottak még a következő hetilapok: Kiskegyed, HVG, Heti Válasz, Meglepetés, Maxima, Joy, 168 óra, História, Élet és Irodalom, egészségügyi, műszaki magazinok.

Általánosságban megtudhattuk, hogy vannak, akik **drágának** találják az újságokat (főképp az idősebb siket csoportban hallhattunk ilyen véleményeket), vagy más okból nem vásárolnak lapokat.

„Már nem vásárolok újságokat, inkább a netet használom, ott rá tudok keresni arra, ami érdekel.”

Naponta 1 -2 órát olvasnak, **főként utazás** alatt. Néhányan az esti, elalvás előtti olvasást kedvelik.

Általánosságban elmondható, hogy **elégedettek az újságokkal** a csoporttagok.

„Több kép, mint régebben, ezért jobb.”

„Megváltozott, tartalmilag és formailag is, most elégedettebb vagyok.”

A hallássérültek újságjáról a következők hangzottak el **az idősebb** csoportban:

„A hallássérültek újságja is sokat változott az utóbbi időben, mert több információt kapnak.”

„Most már elégedettek vagyunk vele, mert többretegű.”

„Szép az esztétikája, de lehetne több, vastagabb.”

„Jó lenne európai hallássérültekről is olvasni.”

„Havonta csak egyszer jelenik meg, kevés a téma.”

„A külföldön járt siketek meséljenek az élményeikről!”

„Közérdekű a lap.”

A diák fiatalok hallottak róla, hogy létezik a hallássérültek újságja, de még nem olvasták.

A másik fiatal csoportban azt mondták, hogy inkább az idősebbeknek van rá szüksége, az internet miatt egyre kevésbé van rá szükség.

Arra a kérdésre, hogy **milyen témájú cikkeket** szeretnek olvasni, mi iránt érdeklődnek, leggyakrabban a következő válaszokat kaptuk.

Társadalmi, gazdasági témák, politika, aktuális napi események, sport, riportok, művészetek, egészségügy, szépségápolás, gyereknevelés, természet, állatok.

A fiatalok között felmerült még a történelem, a sci-fi, a zene, a sztárpletykák, a partik.

Meséltek arról is, hogy a kreatív dolgok érdeklik őket, ehhez szoktak újságokhoz is fordulni ötletekért.

„Aki hallássérült, az inkább a kreatív dolgok felé fordul”

„Önmagunk valósítjuk meg, más értéke van”

Az egyik csoportban felmerült, hogy zavarják őket a reklámok az újságokban és a televízióban is.

Az újságok nyelvezetének megértése néha nehézkes a megkérdezettek számára.

„Az idegen szavak szótárát előszedjük néha”. Alapvetően azonban inkább arról beszéltek, hogy a könyveknek nehéz a nyelvezete.

A nagyothallók csoportjai egyetértettek abban, hogy **lenne igényük** speciálisan számukra készített, **egyszerűsített nyelvezetű újságra**.

Ebben pl. szívesen olvasnának családi életéről, konyhaművészetről, egészségügről, művészetekről.

4) Internethasználati szokások

A fiataloknál általános az internet használat, mindegyiküknek van szélessávú kapcsolata, **napi 4-5 órát** neteznek. A még iskolás fiataloknál előfordul, hogy egész napokat vagy egész délutánokat töltenek a gép előtt. Msn-eznek, chatelnek, játszanak, e-maileznek, internetes újságokat olvasnak. Elterjedt köztük a videotelefonálás is.

A már dolgozó fiatalok munkahelyen is használják a világhálót, a híreket is így olvassák, otthon már inkább szórakozási célokat szolgál, van, aki már vásárlásra is ezt használja.

„A siket nem tud telefonálni, a hivatali híreket is e-mailben intézik”

A **webkamera** emiatt is jó, használják videochatre.

„A jelelés biztosabb, mint az írás pl. smsben sok a félreértés.”

A videotelefonálás is csodás ötlet, de kényelmetlen, nem használom”

Leggyakrabban látogatott oldalak a startlap.hu, rtlklub.hu, mozi.hu, blikk.hu, iwiw.hu, index.hu, zenei oldalak, google.com, nemzetisport.hu, wikipedia.hu, menetrendek, nepszabadsag.hu, sportoldalak, nlc.hu

„Ez csak álom marad, de jó lenne ha minden honlapon lenne jelelés”

„A siket kultúra interneten való terjesztése jó lenne, hiszen az internet erre nagyon jó”

A SINOSZ oldalát a fiatal diák csoportba tartozók nem sorolták fel maguktól, rákérdezés után a többség ismerte (négyből hárman). Nem érezték azt, hogy szükségük lenne kifejezetten nagyothallóknak való oldalakra.

Az idősebbek közül is **használják néhányan a netet**, (nagyothalló csoportban kb. a csoport fele, a siket csoportban 1 fő – azonban fontos kiemelni hogy a siket csoport átlagéletkora magasabb volt) munkához, e-mailezésre, a híreket online olvassák.

Az idősek a messengert ismerik, a videotelefonról azt mondták, hogy lassú az átvitel, lassú a jelelés, de nagyon jó.

Az általuk felsorolt oldalak: sinosz.hu, kapu.hu, startlap.hu, hirkereso.hu

B. Jelnyelv és feliratok

Ebben a témában különválasztottuk a siketek és a nagyothallók véleményeit a jobb átláthatóság érdekében.

I. SIKETEK

1) A jelnyelv elsajátítása

A kutatásban résztvevők **mindannyian ismerték** a jelnyelvet. Azok, ahol a családban más siket is van, a siket családtagtól sajátították el a jelnyelvet:

„Számomra anyanyelv, természetes, a véremlen van.”

„Szülőktől, nagyszülőktől, de az anyukám mindig hangsúlyozta, hogy beszélni is kell.”

Azoknál, ahol a család többi tagja halló, a családon kívüli közeg szerepe jelentős: a siketek óvodája, iskola, barátok.

2) A jeltolmácsolás minősége

A jeltolmácsolás minőségével a megkérdezettek **nem voltak elégedettek**, elmondták, hogy a hallókat zavarja a jeltolmács képe a televízióban, ezért olyan kicsi a kép.

„Ha nagyon figyel az ember, mindent lehet érteni, fotelban kell ülni, és csak arra koncentrálni, de ha például ágyban fekszik az ember, nem érti meg.”

„Nagy hátránya, hogy ez csak kétdimenziós kép.”

A leggyakrabban említett problémák, a **kép aránytalanul kicsi mérete** (tojás), a rossz láthatóság, rossz megvilágítás.

„Nemrég volt egy jeltolmácsolt heti hetes, és örültem, de kicsi volt a kép, rossz volt a megvilágítás, nem érttem, a parlamenti közvetítés is túl kicsi, a gyorsaság rendben van, de nem látható.”

A fiatalok csoportjában felmerültek a jeltolmács képzettségével kapcsolatos problémák is.

„Számít a tolmács tudása, például a parlamenti tolmácsolásnál, hogy ismeri-e az adott szó jelentését, vagy szótagbontásra van szükség. A kezdeti tolmácsoktatás kezdetleges volt, a beszélt szöveg tempója gyors, és tudni kell követni a szöveget. A tempó is fontos, a tolmácsnak úgy kell rövidítenie, hogy a tartalom ne vesszen el, minden szó kellene, de ha az érthetőség rovására megy, akkor nyilván nincs értelme.”

3) A feliratozás minősége

A feliratozást a megkérdezettek alapvetően **megfelelőnek** találták, kevesebb kritika merült fel vele kapcsolatban, mint a jeltolmácsolással. Elhangzott, hogy a felirat mögé fekete csík kellene, hogy bármilyen háttér esetén jobban látható legyen a szöveg. Az idősebb csoportban többen túl gyorsnak találták a feliratozást.

„Három sorban van a felirat, de mire a másodikat végigolvasom, a harmadik sor eltűnik”

A teletext sokszor bizonytalan, késve jönnek, vagy eltűnnek a betűk. Érdeemes lenne színnel megkülönböztetni a párbeszéd szereplőit, a színeket a műsor elején be lehet mutatni.

A résztvevők fontosnak tartották elmondani, hogy jelentős különbség van a siketek csoportján belül képzettség, intelligencia tekintetében, és ennek függvényében nagyon eltérhetnek a jeltolmácsolással, feliratozással kapcsolatos vélemények, igények is. Ezek a különbségek a hallók között is fennállnak ugyan, itt azonban mindenki számára nyilvánvalók, elfogadottak, ezért nincs panasz. A siketeknél a jeltolmácsolással, feliratozással kapcsolatban gyakran előfordulnak érthetőséggel kapcsolatos problémák. A magasabb végzettségű, képzett siketek jól ismerik a magyar és a jelnyelvet egyaránt, gyorsan olvasnak, jól értik a jeltolmácsot, ezért számukra fontos a részletes felirat, tolmácsolás, még akkor is, ha ez a tempó gyorsításával jár.

Ezzel szemben a kevésbé képzettek, akik számára probléma a nyelv és a tolmács megértése, az egyszerűsített, könnyen érthető feliratot, a „magyarázó jellegű” tolmácsolást tartják fontosnak. Az idősebbek csoportja elmondta, hogy ha megfelelő lenne a jeltolmács mérete, jobban értenék, mint a feliratot. Azonban arra a kérdésre, hogy egy számukra ideális minőségű jeltolmácsolást vagy egy megfelelő tempójú, méretű feliratot választanak, mégis egyhangúan a feliratot választották.

A megkérdezettek szerint szükséges lenne folyamatos kapcsolattartásra a SINOSZ és a minisztérium között, az arany középút megtalálása és a minél szélesebb körű igények kielégítése érdekében.

4) Feliratozott, jeltolmácsolt műsorok ismertsége, ezekről való információszerzési források

Általánosságban elmondható, hogy amennyiben idejük, munkájuk engedi, a megkérdezettek **szívesen megnéznék minden feliratozott műsort**, attól függetlenül, hogy beletartozik-e a közvetlen érdeklődési körükbe.

„Ha valami feliratos azt megnézem, ezért vannak, amit csak azért néznek mert feliratos például a Hősöket”

A következő feliratos műsorokat sorolták fel:

Híradó (M1), Született feleségek, Hősök, hétfégi filmek, Frédi és Bényi, Hír Tv friss hírei. A jeltolmácsolt műsorok közül a következőket ismerik: Parlamenti közvetítés, Sorstársak, Regionális híradók. Ezeket a műsorokat a fiatalok érdeklődés hiányában, vagy a jeltolmácsolás rossz minősége miatt ritkán nézik.

A feliratozásról, jeltolmácsolásról a fiatalok elsősorban az interneten szereznek információt, ezen kívül a tévécsatornák vagy a SINOSZ honlapjáról. Gyakran értesítik egymást iwiw-en és akiről tudják, hogy nincs internetközelben, azt sms-ben is. Információforrásként említették a hallássérültek újságját és a teletextet is. Az utóbbit elsősorban azoknál tartják hasznosnak, akik nem használják az internetet. Előfordul, hogy a televízióban is látják az erre vonatkozó felhívást, de ezt azért nem tartják megbízható forrásnak, mert könnyen lehet róla maradni. Ahhoz, hogy ez a hír eljusson hozzájuk folyamatosan aktívan kell nézni a televíziót.

Az idősebbek a teletextről, újságból értesülnek. Szívesen vennék, ha valamilyen hetilapban szerepelne, hogy melyik műsort jeltolmácsolják, mivel gyakran csak véletlenül veszik észre.

5) Felirat versus jeltolmács

A megkérdezettek azt szeretnék, ha minél több műsor feliratozásra kerülne.

„Minden legyen feliratozva!”

Amennyiben választani kellene felirat vagy jeltolmács között az idősebbek egyhangúan inkább a feliratot választanák. A feliratozást előnyeként az objektivitást említették, hátrányaként pedig, hogy gyakran rövidítenek a szövegen az olvasási sebesség miatt. Azt tapasztalják, hogy a külföldi csatornákon pontosabb a felirat. Az utóbbi időben nálunk is érezhetően javult a minőség, magyar szövegnél magyar felirat esetén jobb a szöveghűség, mint idegen nyelvről, itt azonban gyakran nem esik egybe a hang és a felirat.

A fiatalabbak **jeltolmáccsal** néznének szívesebben bizonyos **élő műsorokat**, például a reggeli beszélgetős műsorokat, ahol a jeltolmács lenne előnyösebb. Ezeknél azonban fontos, hogy jó legyen a technikai megoldás (például képernyő a képernyőben), hogy ne rontsa a műsor hangulatát.

A jeltolmács mellett szól, hogy érthetővé teszi a szöveget az alacsonyabb végzettségűek számára.

Mindannyian egyetértettek abban, hogy szeretnék egy **külön számukra készített jelelt és feliratozott 8-10 perces híradót**, ahol siket lenne a bemondó. A híradó jelenlegi feliratozásával kapcsolatban több probléma is felmerült.

„A híradó feliratozása nem sikerül jól, mindig fáziskésés van, csak az időjárásig van felirat, de ha tolmács van ott, akkor az időjárás és sport is tolmácsolásra kerül.”

„A híradónál külföldi csatornán sokkal nagyobb a jeltolmács, olyan képet is láttam, ahol amikor a bemondó beszél nagyobb a kép, ahol képeket mutatnak ott pedig a kép nagyobb.”

Ideális az lenne a számukra, ha a skandináv országokhoz hasonlóan lenne egy külön siket csatorna, hogy a hallókat ne zavarjuk, reményeik szerint néhány év múlva a digitális televíziózás elterjedésével ez meg is fog valósulni.

Eltérnek a vélemények abban a tekintetben, ki, milyen műsort szeretne a jelenlegi kínálaton túl feliratozva látni. A sportkedvelők részletesen feliratozott sportműsort szeretnék, ahol mind a kommentárok, mind a történések és a hangulat átadásra kerül. A férfiak a sporton kívül aktuálpolitikai, gazdasági műsorokat, (mint például a korábban feliratozott Panoráma) dokumentumfilmeket hiányoltak. A hölgyek közül többen sorozatokat, természetfilmeket, régi filmeket (például Elfújta a szél) néznék szívesen. Összességében elmondható tehát, hogy **minden témában bővíteni kellene a feliratozott műsorok kínálatát**, a minél szélesebb körű igények kielégítése érdekében.

Mind a fiatalabb mind az idősebb csoportnál felmerült, hogy a kábeltvéért miért kell ugyanannyit fizetni a siketeknek, mint a hallóknak, hiszen a szolgáltatás nem ugyanaz.

„**Miért kell a siketeknek kábeltvéért fizetni, ugyanannyit, mint a hallóknak, hiszen ők nem is tudják nézni, mert nincs felirat?**”

Nincs szükségük például zenei csatornákra, feliratozásra és jelelésre viszont szükség lenne.

6) Felirat és jeltolmács nélküli televíziózás

Mivel kevésnek találják az érdeklődési körüknek megfelelő feliratozott műsort, a megkérdezettek rákényszerülnek arra, hogy felirat és jeltolmács nélküli műsorokat is megnézzenek. A felirat nélküli műsorokat azonban gyakran túlságosan unalmasnak találják, ezért inkább DVD-t néznek, olvasnak helyette.

A filmek tartalmáról gyakran előre tájékozódnak az interneten, ami megkönnyíti a megértést.

„Ami érdekel és nincs feliratozva, azt kénytelen vagyok így megnézni.”

„Korábban jobban elfogadták az emberek, hogy nincs felirat, jeltolmács, ehhez voltak szokva, a fejlődéssel azonban egyre nagyobb az igény.” Gyakran kapnak a halló családtagoktól segítséget. „Ha valaki van mellettem, aki segít a megértésben”

A mesét, rajzfilmet, sportot, szappanoperát értik leginkább felirat nélkül.

„Szappanoperákat, ami a szerelemről szól, nem olyan fontos hallani, azt jobban lehet látni”

„Kis koromban, amikor Derricket néztünk, a siket gyerekek kiválóan tudták, ki a gyilkos”

II. NAGYOTHALLÓK

1) A jelnyelv elsajátítása

Az idősebb csoport tagjai közül **valamennyire mindenki érti** a jelnyelvet, azonban a mindennapi kommunikációban senki sem alkalmazza. Mivel nem jelent számukra nehézséget, hogy hangosan kommunikáljanak, inkább ezt használják, a megértésnél azonban gyakran szükségük van rá. A jelnyelvet a családtagoktól, vagy SINOSZ tanfolyamon tanulták. A csoport két tagjának van jelnyelvi vizsgája, az egyik közép, a másik alapfokú. Az idősebb csoportok tagjai elmondták, hogy tiltották nekik a „mutogatást”, hátra kellett tenni a kezüket, de a fiatalabb nagyothalló csoportnál is megfigyelhető egyfajta idegenkedés a jelnyelvvvel szemben.

A fiatalok elmondták, hogy ők a nagyothalló fiatalok között egy **saját jelnyelvet** alakítottak ki. Amíg a siketek folyamatosan jelelnek, a nagyothallók csak bizonyos szavakra használnak a siketekétől részben eltérő jeleket.

„A jelnyelvet megértem, és egy csomó embert ismerek, aki siket. Megértem, de visszamutatni nem tudok.” „A jelelést megértem, de én inkább beszélek.” „Néhány tanár jelel az órán, de nekünk nem szabad.”

A megértésben nagyon fontos szerepe van a szájról olvasásnak, mind a személyes kommunikációnál, mind a televízió nézésnél. „Amikor sokan beszélnek egyszerre azt nem értem meg, megpróbálom szájról olvasni.”

A nagyothalló fiatalok elmondták, hogy nem szeretik a siketeket.

„Azért nem szeretem a siketeket, mert máshogy élnek, mint a nagyothallók”

„Egy régi történet, hogy a siketek és a nagyothallók nagyon jó barátok voltak, utána a vezérek összevesztek, és azóta egy örök életen át ellenségben vannak. Annak idején, amikor még barátok voltak, még a nagyothallók is tudták azt a siket világot képviselni.”

„A siketek próbálják a nagyothallókat a siket világ felé vonzani.”

„A halló és a siket között van a nagyothalló, tehát mind a kettőjükhöz alkalmazkodik. Én a béke híve vagyok.”

2) A jeltolmácsolás minősége

A jeltolmácsolással a siket megkérdezettekhez hasonlóan a nagyothallók sem voltak elégedettek. Ugyanazokat a problémákat sorolták fel, mint a siketek: kicsi a tolmács képe,

nem látják jól a kézmozdulatokat. Kiemelték, hogy a parlamenti közvetítésnél is túlságosan kicsi a „tojás”. Mivel inkább passzív használói a jelnyelvnek, a megértés számukra még nehezebb és fárasztóbb. Amennyiben hosszú ideig tartó műsort néznek, számukra könnyebb a felirat olvasása.

3) A feliratozás minősége

A feliratozás minőségével általában **elégedettek**. „Az a jó, hogy el tudjuk olvasni, olyan mint a DVD.”

Szívesen nézik a feliratozott műsorokat, számukat túl kevésnek találják. Szeretnék, ha minden elhangzott szó szerepelne a feliratban, ugyanakkor túl gyorsnak találják a feliratozás tempóját.

„Az a baj, hogy siketes fordításban van a feliratozás, nem nagyothallóknak, ezért le van rövidítve a szöveg, kimaradnak a szavak”,

„Más a siketes fordítás és más a nagyothallók értelmezése feliratozva”

„Gyorsan lapozzák a feliratot, siketnyelven van”

„Mire elolvastam, addigra már a másik sor jön”.

Elmondják, hogy a hallássérültek lassabban olvasnak, nehezebben követik a szöveget.

„Aki többet olvas, az gyorsabban tud, az a baj, hogy siketek és nagyothallók többsége keveset olvas.”

A fiatalok számára, akik valamennyire hallják a televíziót, zavaró, hogy a hallott és az olvasott szöveg nem egyezik meg.

4) Feliratozott, jeltolmácsolt műsorok ismertsége, ezekről való információszerzési források

A feliratozásról, jeltolmácsolásról a teletextről, a SINOSZ honlapjáról, interneten vagy e-mailben értesülnek. A fiatalok elsősorban az internetről értesülnek, a teletextet nagyon ritkán nézik, nem ismerik azt az oldalt, ami erről tájékoztatna.

A beszélgetés folyamán nehézséget okozott az idősebbek számára az internettel kapcsolatos fogalmak megértése, úgy mint internetes oldal, honlap, e-mail, ugyanakkor ismerték a „messengert”.

A fiatalok ritkán néznek jeltolmácsolt műsorokat, mert „mindig csak politikáról van szó”, és ez nem érdekli őket. Ha van felirat, akkor azt nézik, vagy bekapcsolják a teletextet. A fiatalok nem keresik a feliratot, a műsort nem a felirat vagy jeltolmácsolás megléte alapján választják.

5) Felirat versus jeltolmács

Mind az idősebb, mind a fiatal csoport egyértelműen a feliratot preferálta a jeltolmáccsal szemben, mivel ezt kényelmesebb olvasni, a megértése nem jelent problémát (ennek hátterében egyrészt a jelnyelv gyengébb ismerete, másrészt a jeltolmácsolás rosszabb minősége is áll).

6, Felirat és jeltolmács nélküli televíziózás

Az idősebbek gyakran néznek televíziót felirat vagy jeltolmács nélkül is elsősorban természetfilmeket, politikai műsort, vetélkedőket és romantikus filmeket (a fiatalok inkább internetezéssel töltik az időt).

Az egyik résztvevő indukciós hurokkal hallgatja a televíziót, azonban ha fáradt, nem érti.

„A nagyothallók hamarabb kifáradnak.”

Mindkét korcsoport szeretne több sorozatot nézni felirattal, „fontos lenne, hogy folyamatosan lehessen nézni, ne maradjon ki rész”. Elsősorban a Barátok Közt-öt említették. Egyik idősebb hölgy kiemelte a siketek és nagyothallók versek és szépirodalom iránti vonzalmát, és a feliratozás ezen a területen meglévő hiányosságait.

Minkét csoport tagjai észrevették, és pozitívan vélekedtek arról, hogy az utóbbi időben nőtt a feliratozott műsorok száma, a Tv2-t és az RTL Klubot emelték ki.

A fiatalok a Tv2-n a „nagyobb filmek” feliratozását említették: „Arra büszke vagyok, hogy végre csinálnak valamit”

A meglévő műsorkínálattal elégedettek, azonban szeretnék, ha a jövőben még több műsor feliratozására kerülne sor.